

SPORDA FAIR PLAY

Doç. Dr. Hakan Sunay



FAIR-PLAY KAVRAMI VE TANIMI

- **İngilizce “fairplay”** kavramında oyunu (play) tanımlayan ve güzel, insafli, temiz, dürüst, namuslu, adil, iyi, uygun, doğru vb. gibi anlamlar içere ‘fair’ sıfatı, aslında Indo Germen kökenlidir⁽¹⁾. Spor yarışmalarında kişilerin kendi egoizmlerini aşarak, özveriyle ödünde bulunma ve doğrudan yana olama becerisidir
- **Yıldıran’a (2004) göre** fairplay, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve partner(**ortak, arkadaş, eş**) olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında kendini göstermektedir.

Fairplay nedir? (1)

Etik kuralların üstünde kişisel çıkarları ve hırsları bastırarak yaşamda üstün insan ruhunu ortaya koymaktır

- *1.Rakibin önemseydiği detayları fark edebilmek ve ona göre davranmaktır.*
- *2.Her spor adamının kendi içindeki iyiliği bulması demektir.*
- *3.Vicdan, merhamet, hoşgörü, sevgi ve saygının özel bir uygulanış biçimidir.*
- *4.İnsanların spor alanlarındaki kazanımlarıdır.*
- *5.Dürüst, adil ve hakkaniyetli bir tavır sergilemektir.*
- *6.İlkeli, dürüst ve saygın bir insan olmaktır.*
- *7.Dostluk, barış ve kardeşliğe katkı sağlamaktır*
- *8.İzleyenlerde saygı uyandırmaktır.*
- *9.Topluma karşı bir sorumluluktur.*
- *10.Sporu ileri götürmektir.*
- *11.Yol göstericidir.*
- *12.Bizlere içimizdeki insan sevgisini anlatmaktır.*
- *13.Yaşamın inceliklerini sporun pratiğine yaymaktır.*
- *14.Bir sanattır.*

Fairplay nedir? (2)

- ***Fair Play; oynayanlar kadar, izleyenleri, sahanın içi kadar dışını da(toplumsal) kapsar. Fairplay duygusu kırılıgandır. Onu kabul etmiş biri, diğerlerinden (sporcu, taraftar, antrenör, hakem vb.) çok şey beklenir.***
- ***Fairplay, belli bir insan fikrine dayanır. Bu düşünce; centilmenlik, hoşgörü, saygı, sevgi, duygudaşlık anlayışı vardır. Ne var ki, söz konusu erdemler hiç de doğuştan gelmezler; öğrenmek gerekir onları. Böylece, eğitimsiz ve temel dayanaksız fairplay mantıklı bir temele dayandırılmaz. Bu bağlamda fairplay'i ilke edinmiş bir spor adamı aynı zamanda, hoşgörü sahibidir.***

FAIR PLAY KAVRAMINA TARİHSEL BİR BAKIŞ

- Antik çağda, Grekçede “dike” olarak “adettlilik”, Protagoras Felsefesinde “ahlaklılığın ilkesi” düzeyinde, Platon’un Devlet felsefesi ve Aristoteles’in ahlak anlayışında “kendine egemen olma” olarak kullanılan Antik çağ olimpiyat oyunları ve Orta Çağ şövalye turnuvalarında prensiplerine rastlanılan FairPlay’in kullanım kökeni 15. yüzyıla kadar uzanır Şövalyelerin yarışmalarda centilmenlik dışı davranışları için “Foul Play” tabiri kullanılmıştır. Fair Play bunun tam aksidir.
- 15. Yüzyılın ikinci yarısında genel bir kullanımla “fırsat eşitliğini korumak” anlamında kullanılmıştır⁽⁷⁾.
- 16. Yüzyıl sonlarında William Shakspeare’de geçen Fair Play kavramı, 18. Yüzyılda spor diline girmiştir İngiltere’de iyi oyun anlamında kullanılmış, uluslararası bir deyim olmuştur.
- 18.yy. sonu 19.yy başlarında İngiliz kolejlerinde kullanılmaya başlanan Fair Play, İngiliz öğrencilerin takım içinde karşı tarafı sayması ve dürüstçe mücadele ederek, yenilgiyi soğukkanlılık ve olgunlukla karşılaması öğrenilmesi amacını gütmekteydi
- 20. yüzyılın sonuna doğru FairPlay’i bir toplumsal eğitim sloganı olarak kullanan kuruluşlar ortaya çıkmıştır
- Tarihsel süreç içinde Fair Play genelde birbirine çok yakın olarak üç anlam taşımaktadır. Öncelikle “iyi oyun” anlamına gelecek biçimde kullanılmıştır. Sonra “iyi oyunu ortaya koyacak ruh hali ve sporcuya yakışan davranış biçimi” daha sonra da “iyi oyunu temin edebilmek için oyuna katılanların tümünün mutlak olarak yerine getirmek zorunda oldukları davranış biçiminin tümü” olarak değerlendirilmiştir
- Günümüzde fairplay terkinde oyunu tanımlayan İngilizce ‘fair’ sıfatının içerdiği anlam alanı, ‘güzel’, ‘yakışık alır’, ‘hoş’, ‘soylu’, ‘kibar’, ‘doğru’, ‘samimi’, ‘hoşgörülü’, ‘sakin’, ‘ölçülü’, ‘ağır başlı’, ‘uygun’, ‘makul’, ‘sahici’, ‘adil’, ‘eşit’, ‘onurlu’, ‘tarafsız’, ‘kurallara uygun’, ‘eşit şanslar altında’ karşılıklarında görüldüğü gibi geniş bir yelpazeye dağılmaktadır

TÜRKİYE'DE FAIR PLAY

- ***Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC),1981Yılında Uluslararası Fair Play Konseyi (CIFP)'i tanıyıp onu bir kuruluşu olarak kabul etmesinden sonra Fair Play IOC'ye bağlı milli Olimpiyat komitelerince gündeme alındı. IOC'nin her komitede FairPlay'le ilgili bir komisyon kurulmasını tavsiye etmesine üzerine; Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi bu konuda çalışmalara başladı.***

Türkiye'de Fair-Play Ödülleri

- ***Türkiye'de Fair Play Ödülleri Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin bünyesinde bulunan Türkiye Fair Play Konseyi tarafından verilmektedir. Bu Ödüller her yıl Mayıs ayı içinde Olimpiyat evinde yapılan bir törenle verilir.***
- ***Türkiye Fair Play Ödülleri Toplumsal ve Sportif olarak iki dalda verilir. Her iki dalda da Ödüller (Davranış, Kariyer ve İletişim)bölümlerine ayrılır.***

AVRUPA'DA FAIR PLAY

- *Avrupa Fair Play Birliği (EFPM) 27 Mayıs 1994'de İsviçre'nin Zürich kentinde kuruldu. EFPM de Türkiye kurucu üye Olarak yer aldı. EFPM ilk genel kurulunu 1995 yılında İstanbul'da yapıldı. Bu konu ile ilgili seminer sonrası yayınlanan İstanbul Delarasyonu'nda Fair Play ve sportmenliğin, tolerans ve şiddete karşı olmanın sporda olduğu kadar insanların yaşam kalitesinde de önemli rolüne inanarak ve bu konuda spor medyasının üstleneceği görevi dikkate alarak, aşağıdaki hususların önerilmesi uygun görülmüştür.*
- *Spor medyası, toplumda Fair Play anlayış ve olgusu ile olimpik eğilimi yayıp anlatmalı ve sporda her ne pahasına olursa olsun kazanmak düşüncesine, saldırıya ve şiddete karşı çıkmalıdır.*

- *Sportmenlik ana hedefine varmak için, medyanın erişmesi ve aydınlatılması gereken hedefler şöyle belirlenmiştir:*
- *Oyuncular, atletler ve yarışmacılar*
- *Seyirciler ve taraftarlar*
- *Okul çocukları, öğrenciler, antrenörler ve diğer takım çalıştırıcıları*
- *Medya mensuplarına çağrımız;*
- *Fair Play için ulusal faaliyetlere, organizasyonlara bizzat katılmaları ve idari kadrolarda bilfiil yer almaları*
- *Objektif ve tarafsız olmaları*
- *Kendilerini daha iyi eğiterek, Fair Play ilkeleri doğrultusunda geliştirmeleri,*
- *Yazılı ve görsel basının eğitsel yönlerini vurgulamaları, Sporcuların ve spor karşılaşmalarına katılanların gerçekten Fair Play'e uyan davranışlarının değerini takdir etmeleri*
- *Spor aktivite ve organizasyonları ile ilgili olarak, menfaat ilişkileri çatışmalarından uzak durmaları,*
- *Yozlaşma, skandal, şovenizm, fanatizm, holiganizm, şiddet ve doping gibi olayları fazla abartmamaları*
- *"Ne pahasına olursa olsun galibiyet" görüşünün propagandasından kaçınmaları, doğru olduğu henüz tam olarak aydınlatılmamış spor olayları ve gelişmeleri abartmamaları*

DÜNYA'DA FAIR PLAY

- *Fair Play organizasyonu ilk olarak 1963 yılında UNESCO Gençlik Enstitüsünün Almanya'da düzenlediği ICSPE (Uluslararası Spor ve Beden Eğitimi Kuruluşu) ve AIPS (Dünya Spor Yazarları Derneği) temsilcilerinin de katıldığı "Şovenizm ve Sporda şiddet konusu" seminerde tartışmaya açıldı.*
- 17 Eylül 1963 UNESCO, ICSPE ve AIPS temsilcileri, Paris'te bir araya gelerek Modern Olimpiyatların kurucusu "**Pierre Coubertin**" adına bir ödül ortaya çıkarıldı. 1963 Yılında Paris'te bir büro kuruldu. 29 Mayıs 1973 de bu organizasyon CIFP (Uluslararası Fair Play Konseyi) adını aldı. 1987 Yılında Uluslararası Olimpiyat komitesi (IOC) CIFP'yikendi kuruluşlarına dâhil etti.

FAIR-PLAY'İN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

TOPLUMSAL YAPIYI OLUŞTURAN PARÇALAR

- Kültür
- Toplumsal sınıf
- Statü
- Rol
- Grup
- Kurumlar

YAZISIZ KURALLAR

- Örf
- Adet
- Görenekler
- Ahlak Kuralları
- Görgü Kuralları

DÜNYADA İKİ AYRI AHLAK SİSTEMİ VARDIR

- Bir şey yasak değilse serbesttir (**bireysel ahlak- bireysel fair play**).
- Ancak izin verilen şeyler serbesttir (**toplumsal ahlak-toplumsal fair play**)

SPORDA FAIR PLAY DIŞI DAVRANIŐLARIN NEDENLERİ(1)

• BİREYSEL NEDENLER

- 1. Tembellik
- 2. Dini Değer ve İnançların Zayıflaması
- 3. Empati Kuramamak
- 4. Rakibe Saygının Yok Oluğu
- 5. Kolaycılık
- 6. Etik Dışı AlıŐkanlıklar
- 7. Güvensizlik
- 8. Sadece kazanmaya motive olmak ⁽¹¹⁾
- 9. Nemelazımcılık
- 10. Sorumsuzluk
- 11. AŐırı Bencillik
- 12. Őans Oyunları
- 13. Doğru-YanlıŐ, Hak-Haksızlık, Değer/Değersizlik gibi kavramların ayırt edilememesi

SPORDA FAIR PLAY DIŞI DAVRANIŐLARIN NEDENLERİ(2)

SOSYAL NEDENLER

- 1.Spor Ahlakı, Etik, Değer, İlke ve Prensiplerin anlam kaybına uğraması
- 2. Takım, spor ve forma sevgisinin yerini maddiyatın alması
- 3. Spor kültürünün olgunlaşmaması
- 4. Sporcular arasında sosyal ilişkilerin zayıflaması
- 5. Milli değer ve hassasiyetlerin azalması
- 6. Kötü örneklerin çoğalması
- 7. Spor dünyasında örnek alınacak insanların azalması
- 8. Samimiyet duygusunun azalması
- 9. Fair play davranışlarının sürekli suiistimal edilmesi
- 10. Fanatik taraftarların beklentilerine cevap verilmesi
- 11. Spor Yöneticilerinin Duyarsızlığı

SPORCULARDA FAIR PLAY KAZANIMLARI

BİREYSEL KAZANIMLAR

- 1. Güçlü ve sağlıklı bir kişilik kazanımı sağlar.
- 2. Hoşgörü, iyiyi, doğruyu, gücüyle kazananı takdir etme gibi nitelikler kazandırır.
- 3. Kendini kontrol etme disiplini kazandırır.
- 4. Kendine ve başkalarına saygıyı öğretir.
- 5. Yapıcı, yaratıcı ve üretici yetenekleri geliştirir.
- 6. Empati/Duygudaşlık Kurmayı Öğrenir.
- 7. Performansını arttırır.
- 8. Taraftar Baskısına karşı dayanıklılık kazandırır.

SOSYAL KAZANIMLAR

- 1. Ölçülü davranma alışkanlığı kazandırır.
- 2. Sosyal sorumluluğu geliştirir.
- 3. Kolektif hareket etme alışkanlığı kazandırır.

Sunu bitti.....

